

УДК 398. 43 (= 161. 2) (477. 8)

Надія ЛЕВКОВИЧ

**ДЕМОНОЛОГІЧНІ ВІРУВАННЯ УКРАЇНЦІВ
ПРО ДОМАШНЬОГО ДУХА-ОПІКУНА
(на сучасних польових матеріалах Бойківщини
та Західного Полісся)**

У статті здійснені аналіз та інтерпретація сучасного польового етнографічного матеріалу про найколеритнішого персонажа народної демонології – домашнього духа-опікуна. Показано, наскільки сьогодні збереглися у народній пам'яті уявлення про даного персонажа в найархаїчніших зонах України: Бойківщині та Поліссі. На основі джерельних даних проведено певні паралелі між бойківським та західнополіським матеріалом.

Ключові слова: демонологія, домашній дух-опікун, домовик, годованець, покійні предки.

Для сучасного етнографа демонологія є однією з найцікавіших ділянок дослідження. Вивчаючи традиційні народні вірування, ми намагаємося зрозуміти, яким був світогляд наших пращурів. Традиції предків, їх обряди, віра накладають свій відбиток на кожен день життя сучасної людини. Тому й сьогодні живою є віра в демонів, духів та їх надприродні можливості. Християнство і науково-технічний прогрес так і не змогли стерти з пам'яті народу таку важливу сферу духовної культури, як демонологія. Безумовно, що традиційний комплекс народних уявлень не залишається незмінним (і це закономірно), бо з плином віків кожне покоління вкладає свою частку в даний процес. Багато стирається з народної пам'яті і втрачається, змінюється і набуває нових ознак. Однак головним є те, що традиції все ще «живуть» серед народу. Завдяки цьому дослідник-етнолог і може здійснювати польові експедиції, виявляти теперішній стан народних вірувань, а вже на основі цього робити певні реконструкції та узагальнення.

Одним з найколеритніших персонажів демонології є домашній дух-опікун, який на теренах України має різні назви і різне, часом зовсім протилежне, трактування своєї сутності, – ось чому ця проблема залишається **актуальною**. Вирішити її автор даної статті намагається через аналіз сучасних польових джерел, зібраних на Бойківщині та Західному Поліссі.

Надзвичайно цінними є польові матеріали з Полісся (правда, Центрального), видані у трьох випусках «Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження». Відомості про домашніх духів-опікунів тут потрібно шукати крізь призму календарної, поховальної та будівельної обрядовості¹. На ґрунтовну джерельну базу спираються огляди народних вірувань і обрядів, вміщені у колективних історико-етнографічних дослідженнях «Бойківщина»², «Гуцульщина»³, «Лемківщина»⁴, «Украинские Карпаты. Культура»⁵. Цю проблематику сьогодні активно досліджує Володимир Галайчук⁶.

Поглиблено вивчається демонологія представниками російської школи – Ольгою Сєдаковою, Людмилою Виноградовою, Оленою Левкієвською, Світланою Толстою та ін. Численні покликання на їх статті та монографії, як і, власне, авторські словникові статті,

¹ Галайчук В. Прозовий фольклор Київського Полісся // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Вип. 1: Київське Полісся, 1994. Львів, 1997. – С. 229–244; Кутельмах К. Помінальні мотиви в календарній обрядовості поліщуків // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Вип. 1: Київське Полісся, 1994. – Львів, 1997. – С. 172–203; Сілецький Р. «Входчини» (новосільні звичаї, обряди та повір'я) // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Вип. 2. Овруччина, 1995. – Львів, 1999. – С. 117–124; Сілецький Р. Звичаї та обряди, пов'язані з будівництвом // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Вип. 3. У межиріччі Ужа і Тетерева, 1996. – Львів, 2003. – С. 95–124.

² Кирчів Р. Народні вірування і знання // Бойківщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1983. – С. 207–221.

³ Кирчів Р. Світоглядні уявлення і вірування // Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. – К., 1987. С. 243–260.

⁴ Сілецький Р. Звичаї, обряди та повір'я у традиційному житлобудівництві // Лемківщина: історико-етнографічне дослідження: У 2-х т. – Львів, 2002. – Т. 2. Духовна культура. – С. 153–163.

⁵ Кирчів Р. Традиционное мировосприятие, верования и народная демонология // Украинские Карпаты. Культура. – К., 1989. – С. 125–128.

⁶ Галайчук В. «Взаємини» людини та домовика у віруваннях українців Полісся // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2003. Вип. 38. – С. 568–584; Галайчук В. Демонологічна палітра бойків Старосамбірщини: вірування у домашніх духів (На польових матеріалах) // Етнічна культура українців. – Львів, 2006. Вип. 1. – С. 198–216; Галайчук В. Демонологічні персонажі Середнього Полісся (за матеріалами експедиції) // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. Збірник наукових праць міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті. У 2 ч. – Львів, 1999. – Ч. 2. – С. 471–484; Галайчук В. Уявлення про домашніх духів у селі Пороги Богородчанського району Івано-Франківської області (за польовими матеріалами) // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2005. – Випуск 39–40. – С. 456–485.

уміщено у фундаментальному виданні «Славянские древности...» та у його скороченому варіанті «Славянская мифология...»

Як вже було зазначено, основним джерелом для висвітлення даної проблеми є власні польові матеріали автора. Тому **головною метою** статті є аналіз та інтерпретація сучасних відомостей про домашніх духів-опікунів, і, відповідно, введення в науковий обіг значної кількості цікавого матеріалу з території Бойківщини та Західного Полісся. На основі цього спробуємо провести певні паралелі між уявленнями поліщуків та бойків.

Сучасний етнолінгвістичний матеріал відображає неоднозначність уявлень про функції та властивості домашнього духа в різних слов'янських ареалах. Аналіз всього масиву уявлень про нього дав змогу дослідникам виокремити декілька його типів¹. Власне дещо інший за походженням тип відомий у західнослов'янській традиції. Саме до нього і відносять західноукраїнського *годованця*². На заході України переважно вважають, що він є лише у того, хто «знається» з *нечистою силою*. Варто зазначити, що дане твердження можна пояснити по-іншому: саме через те, що людина заводила собі *годованця*, її вважали «нечистою». Такий зв'язок на Бойківщині осмислюється переважно позитивно: «Батько знав багато, ті молитви, бо він був коло священика. То все на нього казали – має *годованця*»³. Трапляються навіть свідчення, згідно з якими *годованець* є у кожному домі⁴.

Щодо Полісся, то дослідники вважають, що він становить різні перехідні форми між персонажними системами східнослов'янської та західнослов'янської демонології (зі сходу на захід)⁵. Про неоднорідність і двозначність відомостей про *домовика* свідчать польові матеріали з Камінь-Каширщини. З одного боку, *домовик* сприймається як різновид чорта. Про це свідчать такі його назви, як *диявол*⁶ та *антихрист*⁷; окремі висловлювання інформаторів: «То щось зле і

---

¹ Виноградова Л., Левкиевская Э. Духи домашние // Славянские древности: Этнолингвистический словарь / Под общей ред. Толстого Н. Москва, 1999. Т. 2. – С. 153.

² Левкиевская Э. Низшая мифология славян // Очерки истории культуры славян. – Москва, 1996. – С. 184.

³ Галайчук В. Демонологічна палітра бойків Старосамбірщини: вірування у домашніх духів (На польових матеріалах) // Етнічна культура українців. – Львів, 2006. Вип. 1. – С. 200.

⁴ Зап. 28.11.2003 р. у селі Тухля Сколівського району від Шур Марії Петрівни, 1921 р. н.

⁵ Виноградова Л. Региональные особенности полесских поверий о домовом // Славянский и балканский фольклор: Этнолингвистическое изучение Полесья. Москва: Индрик, 1995. – С. 151.

⁶ Зап. 07.07.2004 р. у селі Грудки Камінь-Каширського району від Костючик Марфи Савівни, 1939 р. н.

⁷ Зап. 14.07.2004 р. у селі Осівці Камінь-Каширського району від Митчик Варки Савівни, 1925 р. н.

нечисте і перебуває лише в тих людей, які зналися з нечистою силою»¹. Водночас можна вважати, що сприйняття *домовика* як нечистої сили є явищем пізнішим, а більшість притаманного йому негативу пояснюється впливом християнських світоглядних цінностей. Адже й до сьогодні в образі цього персонажа виразно вбачаються риси духа померлого предка – опікуна дому. Це підтверджується побутованням у Західному Поліссі назв *домовий*², *помічник*³, *охоронець*⁴, а також найчастотнішої – *домовик*. Так само підтверджується і польовим матеріалом: «Домовик є у кожному домі десь на горі, біля комина, як охоронець дому»⁵.

Однією з головних особливостей поліської традиції є співіснування уявлень про антропоморфний («такий, як чоловік, але не говорив нічого») і зооморфний вигляд даного персонажа. Для Західного Полісся особливо характерними є повір'я про його зооморфність (у вигляді ласки, вужа чи змії). Правда, Людмила Виноградова вважає, що вуж, ласка і *домовик* це різні персонажі⁷. Проте, в цій же статті подає слова інформатора які заперечують це твердження: «*Домовык* – то вуж. Як єсть *домовык*, – шчэ лучче хазяину»⁸. Ще одна теза дослідниці, що ставлення поліщуків до *домовика* є негативним (а Західне Полісся можна вважати східною межею повір'їв про нього як про опікуна дому)⁹ теж викликає великий сумнів.

Як і *домовик*, ласка характеризується як покровителька дому чи худоби. Ласка (*домовик*) заплітає коням гриву, причому в одних випадках це розцінюється як шкода худобі, в інших – як турбота про неї. Інформатори вказують: «... вона має бути в кожному холодному строєнню – і то дуже добре, тому й корова має бути тої самої масті, як і ласка»¹⁰. Згідно з віруваннями, у хліві чи домі може жити і домовий вуж, який ссе корів¹¹. Подекуди вуж, змія є ніби другим

¹ Зап. 14.07.2004 р. у селі Осівці від Яновської Оксани Миколаївни, 1926 р. н.

² Зап. 13.07.2004 р. у селі Залазьмо від Прач Надії Микитівни, 1932 р. н.

³ Зап. 10.07.2004 р. у селі Грудки від Кузміч Євдокії Омелянівни, 1926 р. н.

⁴ Зап. 17.07.2004 р. у селі Грудки від Козак Євдокії Олександрівни, 1942 р. н.

⁵ Зап. 15.07.2004 р. у селі Видерта Камінь-Каширського району від Назарчук Ганни Семенівни, 1912 р. народж.

⁶ Давидюк В. Золота скриня: народні легенди й перекази з Північної Волині й Західного Полісся. – Луцьк, 1996. – С. 74.

⁷ Виноградова Л. Региональные особенности полесских поверий о домовом // Славянский и балканский фольклор: Етнолингвистическое изучение Полесья. Москва: Индрик, 1995. – С. 144.

⁸ Там само. – С. 145.

⁹ Виноградова Л. Материали к полесскому этнолингвистическому атласу: поверия о домовом // Проблеми сучасної ареалогії. – Київ, Наукова думка, 1994. – С. 309.

¹⁰ Зап. 15.07.2004 р. у селі Видерта Камінь-Каширського району від Назарчук Ганни Семенівни, 1912 р. народж.

¹¹ Галайчук В. «Взаємини» людини та домовика у віруваннях українців Полісся. – С. 570.

«Я» господаря дому, його «тінню-двійником». Що *домовик* – це тінь душі члена сім'ї, зокрема, вважають на Західному Поліссі¹. Уявлення про домовика-вужа походять ще з тотемістичних вірувань про генезис роду-племені від звіра-тотема. Тотемами стають ті тварини, які вважаються носіями душ, як, наприклад, вуж. В такому звірі (в даному випадку – плазуні) люди бачать свого предка, надають йому генеалогічного значення; вважають за свого демона-опікуна.

Українські горяни здебільшого вважають, що побачити *годованця* неможливо (виняток становлять ті, хто його має). Мабуть, внаслідок цього переважна більшість респондентів з Бойківщини не дають вичерпної відповіді на запитання – як виглядає *годованець*? Обмежуються вони лише фразами: «Я його не бачив», «Ми у церкву ходимо»². Такі відповіді показують, наскільки живою і глибокою залишається віра в даного персонажа сьогодні.

Зі слів інформаторів досить помітно, що вигляд *годованця* переплітається з виглядом чорта: «маленьке, мало ріжки, обросло»; «виглядає як хлоп – має роги, ноги, руки, таке, як людина, але має ріжки»³. Як і на Західному Поліссі, поширеними є уявлення про його зооморфну постать – у вигляді ласки, змії та вужа. В даному випадку чітко простежується зв'язок поліського та бойківського домашніх духів-опікунів з господарством, зокрема з худобою (а худоба в давнину вважалася еквівалентом багатства): «яка ласичка (якої масті – *Н. Л.*), така має бути корова; коло кожної хати має бути своя ласичка»⁴. Інколи навіть інформатори стверджують безпосередньо, що «*годованця* хтось кохав (виводив, виховував – *Н. Л.*) – би пас худобу»⁵. Аналогічною є інформація про домову змію. На Старосамбірщині (Львівська область) вважають, що «домова змія або вуж живе в кожній хаті в мурі (фундаменті хати – *Н. Л.*) – то є охорона»⁶. Прикметно, що бойки і поліщуки навіть тепер ласку та вужа ніколи не вбивають. Це є виявом не страху, а поваги до даних тварин. На нашу думку, саме в зооморфному вигляді можна виявити генетичний зв'язок домашнього духа з душею помер-

---

¹ Зап. 13.07.2004 р. у селі Залазько Камінь-Каширського району від Малашевської Марії Олексіївни, 1924 р. н.

² Галайчук В. Уявлення про домашніх духів у селі Пороги Богородчанського району Івано-Франківської області (за польовими матеріалами) // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2005. – Випуск 39–40. – С. 469.

³ Запиано 28.11.2003 р. у селі Гребенів Сколівського району від Голомші Осипи Михайлівни, 1928 р. н.

⁴ Зап. 20.07.2005 р. у селі Буково Старосамбірського району від Стрепко Фрузини Іванівни, 1936 р. н.

⁵ Зап. 20.03.2004 р. у селі Тернівка Сколівського району від Кожан Анни Іллівни, 1927 р. н.

⁶ Зап. 23.07.2005 р. у селі Спас Старосамбірського району від Гурин Марії Яківни, 1932 р. н.

лих предків. У селі Пороги Богородчанського району до ласки та змії застосовують означення «грунтова»¹. Це є доказом зв'язку ласки та змії з ґрунтом, а, отже, з землею, з підземним царством. Померлі предки перебувають у потойбічному світі, який знаходиться саме під землею.

Важливою та невіршеною проблемою залишається походження бойківського домашнього духа. Інформація про це є дуже різноманітною, але зводиться до двох основних версій. Згідно з першою версією, вважають, що його можна вивести з яйця чорної курки чи півня (!): «Дев'ять неділь перед Великодньом клали під ліву паху зносок (перше чи останнє яйце, яке знесе курка; яйце без жовтка – *Н. Л.*) від чорної курки і підв'язували лляним платком. Не хрестилися, не молилися, Боже ім'я не згадували. Як піп каже перший раз: «Христос Воскрес!» – то вона: «І мій воскрес!» – і він покивається»². Проте не кожен міг витримати таке випробування: «То шось, як роздобували, то казали, шо то не кожний міг вітримати»³. Заборони хреститися і молитися зумовлені впливом християнства та практично означають відречення від Бога. Ритуальна мовчазність, а також «сліпота» співвідносять людину, котра хотіла мати *годованця*, зі світом мертвих. Один інформатор зі Старосамбірщини розповідає, що «зі зноско вилупиця два хробачки: жовтий і чорний. Жовтого – задушити, а с того чорного, то виходить (*годованець* – *Н. Л.*). Бо як два – там шось сі не получає»⁴. В контексті цього варто зауважити, що семантика двох (замість одного) в повір'ях пов'язана зі смертю⁵. Досить поширеним в українських Карпатах на означення домашнього духа є демонім *хованець*. Тут доречно згадати, що існує й інша версія щодо походження даного персонажа. Згідно неї, *хованцем* може стати недоношена чи нехрещена дитина. Саме ця версія наводить на думку, що назва *хованець*, можливо, походить від того, що тіло недоношеної чи страченої дитини закопували під порогом дому, тобто, ховали (підкреслення наше – *Н. Л.*) від сторонніх очей. Інформаторка зі села Спас так і констатує: «Завитки (дівчата, які втратили цноту, завагітніли та народили дитину, не перебуваючи у шлюбі – *Н. Л.*) ховали дітину під порогом хати, за кут хати – ховали

¹ Галайчук В. Уявлення про домашніх духів у селі Пороги Богородчанського району Івано-Франківської області (за польовими матеріалами). – С. 481.

² Зап. 28.11.2003 р. у селі Тухля Сколівського району від Щур Марії Петрівни, 1921 р. н.

³ Галайчук В. Уявлення про домашніх духів у селі Пороги Богородчанського району Івано-Франківської області (за польовими матеріалами). – С. 463.

⁴ Галайчук В. Демонологічна палітра бойків Старосамбірщини: вірування у домашніх духів (На польових матеріалах). – С. 212.

⁵ Седакова О. Поэтика обряда. Погребальная обрядность восточных и южных славян. – Москва, 2004. – С. 63.

від людей»¹. Віктор Давидюк вважає, що такі діти (*страдчата*) – це персонажне втілення колективної сили роду, що має охоронні функції щодо його членів, коли виникає загроза їхньому життю². Дослідники припускають, що саме дім (покуть, під порогом, піч) міг бути давнім місцем поховання³. В контексті цього цікавою є інформація з Бойківщини: коли молода входить перший раз до хати молодого, то жінки стараються затулити від неї піч – інакше вона може заворожити на смерть свекруху: «Ой яка в печі велика яма, впала би до неї сеся мама»⁴. А ввечері, коли в домі залишається лише рідня, мати молодой приносить вечерю: ясню, не замішану і не посолену (підкреслення наше – *Н. Л.*)⁵. Молоді сідають на печі і вечеряють разом. Це символізує входження чужої людини (в даному випадку – невістки) в новий рід і певне задобрення нею домашнього духа – опікуна цього роду. Бо саме піч є одним з місць перебування *годованця*.

На Дорогичинському Поліссі дітей лякають *куками*. Припускають, що це слово запозичене з лит. *kaikas*, що означає «домовик, а також душа нехрещеної дитини»⁶. Щодо виведення з аномального яйця, то даний сюжет на Поліссі відсутній. Але чи означає це, що не можна провести хоча б деяких аналогій з Бойківщиною? Звичайно, можна. Адже про зносок поліщуки розповідають теж дуже цікаву інформацію. Вважають, що таке яйце вже не потрібне в господарстві, тому його перекидали через хату лівою рукою від себе за третю межу, «щоб нічо не шкодило: воно й так без пользи»⁷. А, як відомо, через хату за межу перекидали в Карпатах *годованця*, щоб його позбутися. Поліщуки вказують також, що таким яйцем на Великдень «дітки гралися і потім з'їдали»⁸. Яйце – це символ життя, всесвіту. Відповідно, якщо курка чи півень знесуть неповноцінне яйце (зносок), то в цьому домі-господарстві буде все неповноцінним. Тому й респонденти із Західного Полісся вважають, що «зносок, то вже означає, що курка покине нестися»⁹. Не зрозуміло, чому на Поліссі не зберігся сюжет про виведення домашнього духа зі зноска, який так поширений на теренах Карпат. Можливо, це через те, що даний

¹ Зап. 23.07.2005 р. у селі Спас Старосамбірського району від Гурин Марії Яківни, 1932 р. н.

² Давидюк В. Українська міфологічна легенда. – Львів, 1992. – С. 90.

³ Седякова О. Поэтика обряда. Погребальная обрядность восточных и южных славян. – С. 74.

⁴ Донченко П. Повір'я, перекази та звичаї бойків с. Широкого Лугу на Мармарощині // Наша культура: науково-літературний місячник. – Ч. 4. – 1936. – С. 307.

⁵ Там само. – С. 308.

⁶ Хобзей Н. Гуцульська міфологія: Етнолінгвістичний словник. – Львів, 2002. – С. 87.

⁷ Зап. 15.07.2004 р. у селі Видерта Камінь-Каширського району від Назарчук Ганни Семенівни, 1912 р. н.

⁸ Зап. 17.07.2004 р. у селі Грудки від Костючик Надії Степанівни, 1934 р. н.

⁹ Там само.

сюжет – більш пізнього походження і тому йому надають «нечисто-го» значення. А Полісся – це регіон, який менше піддався впливу пізніших нашарувань, тобто зберіг більше архаїчних елементів.

Коротко слід проаналізувати функції та дії, які виконує домашній дух-опікун. Зв'язок цього персонажа з домашньою худобою є тим мотивом, який об'єднує всі його іпостасі. І в Карпатах, і на Поліссі цю функцію виконує ласка. Якщо детально проаналізувати всі функції, то вони здебільшого аналогічні як на Поліссі, так і на теренах Бойківщини, і показують нам сутність даного персонажа як духа померлого предка-опікуна. Найкраще ілюструє це функція віщування¹.

Хатній дух може і нашкодити, але тоді, коли порушується так званий «кодекс умовностей», що віками формувався в традиційній народній культурі. Але «як хазяїн його кормить, оставляє йому їсти, то він (домовик – *Н. Л.*) нічого (не зробить – *Н. Л.*)»². На Поліссі і досі збереглися повір'я про необхідність обрядового запрошення *домовика* з собою при переселенні в новий дім, а як «хазяїн пуйде в другу квартиру, а його (домовика – *Н. Л.*) покине, то вже він там шкодить»³. Хоча безпосередніх свідчень про це серед населення Бойківщини не зафіксовано, проте інформація, що він має бути в кожній хаті, дозволяє припустити, що і тут існували аналогічні обрядодії. Дуже рідко на Поліссі вказують, що *домовика* треба позбутися. Найчастіше ставлення до його присутності було спокійним. Можливо, твердження, яке є найпоширенішим серед бойків, що *годованця* неможливо позбутися, означає, що немає такої необхідності, оскільки цей персонаж осмислюється тут як позитивний.

Отже, основною різницею між поліським *домовиком* та бойківським *годованцем* є їх походження. Проте і на Поліссі існує низка застережень щодо яйця-зноска і таке ж, як і на Бойківщині, ритуальне перекидання його через хату.

На прикладі сучасних польових матеріалів дослідник може впевнено стверджувати, що народні вірування є надзвичайно консервативною та стійкою сферою духовного світу людини. Польові записи ХХІ ст. яскраво свідчать, що народна пам'ять про демонологічних

---

¹ Зап. 28.11.2003 р. у селі Тухля від Дідух Марії Олексіївни, 1928 р. н.

² Давидок В. Золота скриня: народні легенди й перекази з Північної Волині й Західного Полісся. – Луцьк, 1996. – С.73.

³ Галайчук В. Демонологічні персонажі Середнього Полісся (за матеріалами експедицій) // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. Збірник наукових праць міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті. У 2 ч. – Львів, 1999. – Ч. 2. – С. 475.

персонажів, зокрема, про домашнього духа-опікуна не зникає, а й досі зберігає чимало цінного та архаїчного. Попри скептичне ставлення респондентів до домашнього духа («То все брехня та казка»), майже завжди у їхніх розповідях відчувається прихована віра в те, що цей демон дійсно існує. Все це стимулює до подальшого дослідження цієї ділянки народних знань, а також має слугувати поштовхом для проведення нових експедицій, на основі яких можна судити про стан давніх традицій в наш час.

Надежда ЛЕВКОВИЧ

ДЕМОНОЛОГИЧЕСКИЕ ВЕРОВАНИЯ УКРАИНЦЕВ
О ДОМАШНЕМ ДУХЕ-ОПЕКУНЕ (НА СОВРЕМЕННЫХ
ПОЛЕВЫХ МАТЕРИАЛАХ БОЙКОВЩИНЫ
И ЗАПАДНОГО ПОЛЕСЬЯ)

В статье проанализирован и интерпретирован современный полевой этнографический материал о персонаже народной демонологии – домашнем духе-опекуне. Показано, насколько сегодня сохранились в народной памяти представления о данном персонаже в архаических зонах Украины: в Бойковщине и Полесье. На базе источников проведено сравнительный анализ между бойковским и западнополесским материалом.

Ключевые слова: демонология, домашний дух-опекун, домовик, годованец, покойные предки.

Nadia LEVKOVYCH

DEMONOLOGICAL BELIEFS OF UKRAINIANS ABOUT
HOUSE-GUARDIAN-SPIRIT (BASED ON CONTEMPORARY
ETHNOGRAPHIC MATERIALS OF BOIKIVSHCHYNA
AND WESTERN POLISSYA).

The author of this article makes the analysis and interpretation of contemporary ethnographic materials about the brightest personage of folk demonology – house guardian-spirit. The article shows the contemporary level of folk imaginations about this personage in archaic regions of Ukraine: Boikivshchyna and Polissya. Basing on these facts the author makes the comparative analysis of materials from Boikivshchyna and Western Polissya.

Key words: demonology, house-ghost, domovyk, hodovanets, dead ancestors.

Як сиріожка після дощу (наш відповідальний секретар Надія Кравчук на стежці на Довбушанку)

Спогад про Купала (студенти Волинського національного університету на Купала у Криворівці)